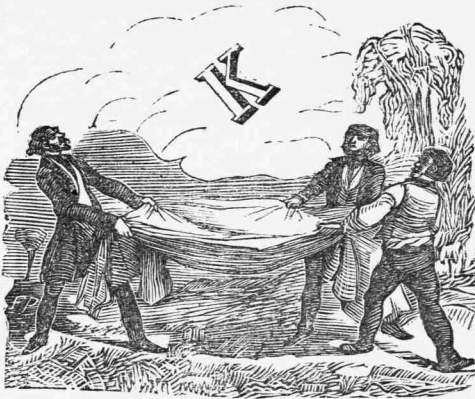

Η ΕΠΙΔΗΜΙΑ ΤΗΣ ΠΟΣΟΣΤΙΤΙΔΟΣ

Ἡ

ΠΕΡΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

ΑΤΑ γενικὴν ὁμολογίαν, ἡ λήξασα θερινὴ περίοδος τῶν ἐν Ἀθήναις θεάτρων ἐμείωσε κατὰ πολὺ τὸ ὑπὲρ τῆς ἐλληνικῆς σκηνῆς ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ἐν γένει εὐσίωνον ἐντύπωσιν, ἣν κατέλιπεν ἢ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἕκτακτος θεατρικὴ κίνησις, ἐπιταθεῖσα μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ διδασκαλίαν

δράματος ἀξίου λόγου, διδαχθέντος συγχρόνως ὑπὸ δύο ἐφαμίλλων πρωταγωνιστριῶν. Πέρυσι μόλις, μετὰ πάροδον πολλῶν ἐτῶν, εἶχον συμπυχθῆ εἰς δύο πλήρεις θιάσους οἱ πολυώνυμοι θεατρικοὶ ὄμιλοι καὶ τὸ σμῆνος τῶν θιασαρχῶν, τὸ δὲ κοινὸν ἤρχισε προσερχόμενον μετ' ἑκτάκτου ἐνδιαφέροντος εἰς τὴν διδασκαλίαν τριῶν ἢ τεσσάρων ἔργων, ἐν οἷς τὸ κατὰ μίμησιν τῶν γαλλικῶν κωμειδουλλίων παρεντεθὲν ἄσμα ἐχρησίμευε μετὰ τῶν ἀπαραιτήτων καταστάσεων ἐλληνικῶν χορῶν ὡς δέλεαρ πρὸς ἄγραν θεατῶν. Ἄλλ' ἡ μεγάλη ἐκείνη συρροή τῶν θεατῶν ἐξηγεῖτο καὶ εἶχε καὶ ἄλλον τινὰ λόγον. Τὸ «νοήμον κοινὸν καὶ ἡ γενναία φρουρά» — κατὰ τὴν ἄλλοτε στερεότυπον ἐπίκλησιν τῶν θεατρικῶν προγραμμάτων — ἔβλεπε παρεξηγουμένην ὑπὸ τῶν θιασαρχῶν τὴν νοημοσύνην του, ἐξαντλουμένην τὴν γενναιότητά του, μειουμένην τέλος τὴν ἀντοχήν του εἰς τὰ ἀπὸ σκηνῆς διαπραττόμενα· εἶχεν ἐν ἄλλοις λόγοις ἀπαυδῆσαι ἐκ τῆς ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν παρελάσεως ἀπὸ σκηνῆς *Πειρατῶν, Ραχοσυλλεκτηῶν, Τυφλῶν, Ἴπποτῶν Νυκτὸς καὶ Ὀμιχλῆς, Ἐκθέτων, Δημίων* καὶ παραπλησίων τοιούτων ἢ χειροτέρων ἔτι, ἅτινα θεατροκα-

πηλικά και διασημότητες ἐν Εὐρώπῃ δημιουργοῦσιν, ἀγρεύουσαι θεατὰς διὰ τίτλων φρικτῶν καὶ φρικτοτέρων σκηνῶν καὶ εἰκόνων. Οἱ ἐπὶ πολλὰ ἔτη διειθύνοντες τοὺς ἑλληνικοὺς θιάσους, ἀνεπιτήρητοι, πηγνύοντες τὰς σκηνάς των ἐγγὺς τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου, ἔνθα ἀνευφημεῖτό ποτε ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Μένανδρος, ἐκλαμβάνοντες τὰ νευρικά χειροκροτήματα καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν ξυλίνων ἐδωλίων ῥαβδισμοὺς τῶν εἰσχωρούντων παιδῶν ἢ καὶ θεατῶν τοῦ *Ἄγτρον τῶν Νυμφῶν*—ἰδίως κατὰ τὴν ἐμφάνισιν ἀνθρωποφάγων ὄφρων, ἢ δημίων ἢ φρικωδῶν μυκηθμῶν ἐνίων ἡθοποιῶν—ὡς ἔκφρασιν πανδήμου ἐπιδοκιμασίας καὶ καλλιτεχνικῆς κρίσεως, εἶχον «πάρει τὸν κατήφορον» καὶ κατεφόρτωσαν τὸ λεγόμενον ἑλληνικὸν ἔθνικόν δραματολόγιον διὰ παντός ὀθνείου ἢ καὶ ἐκτρουματικοῦ, ὅπερ ἀπεκάλουεν πνευματικὴν πανδαίσιαν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων. Εἰς τὸν ἐκτροχιασμόν δὲ τῶν θιάσων καὶ τὴν ἀρξαμένην στρέβλωσιν τῆς καλλισθησίας τοῦ κοινοῦ συνετέλουεν καὶ οἱ πεφημισμένοι *Μυλωράδες*, ἡ ἔλευθερα ἐκείνη παράφρασις παλαιστάτης ἰταλικῆς *γάρσας*, ἡ δοῦσα ἀφορμὴν εἰς τὴν κατόπιν ἐκραγεῖσαν μετ' ἀπειλητικῶν διαστάσεων ἐπιδημίαν τῶν λεγομένων κωμειδουλίων. Διότι τὰ ἀπὸ τῶν *Μυλωράδων* κέρδη ὑπέδειξαν μὲν εἰς τοὺς ἡθοποιούς ὅποιαν ὁδὸν ὤφειλον νὰ τραπῶσιν ἐν τῷ μέλλοντι, παρεκίνησαν δὲ δύο τῶν παρ' ἡμῖν λογίων, ὅπως ἀποπειραθῶσι νὰ εἰσαγάγῃσι καὶ τὸ εἶδος τοῦτο τῶν θεατρικῶν ἔργων εἰς τὴν ἔθνικὴν σκηνήν. Καὶ ἐπέτυχον μὲν αἱ ἀπόπειραι αὐτῶν καὶ ἐστάθησαν, κατὰ τὴν φρασεολογίαν τῶν ἡθοποιῶν, τὰ τρία τέσσαρα ἔργα των, εἰς τὴν σκηνήν, ἀλλ' εὗρον τοσοῦτους καὶ τοιούτους ἐν ὀλιγίστῳ χρόνῳ ἀπομιμητάς, ὅσους δὲν ἠτύχησαν ἐν Ἑλλάδι νὰ εὗρωσιν ἐν διαστήματι πολλῶν αἰῶνων ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Εὐριπίδης.

Ἡ πρόθεσις τῶν δύο ἐκείνων λογίων—οἷτινες κατῴρθωσαν ἢ ἀναγνωρισθῆ ὑπὸ τῶν θιάσων, καὶ τὸ δικαίωμα τῶν συγγραφέων μὲ τὰ λεγόμενα *ποσοστά*—δὲν περιωρίζετο βεβαίως εἰς τὴν δημιουργίαν εἰσοδήματος ἐκ τῆς παραστάσεως τῶν ἔργων των· διότι τὰ τρία τέσσαρα ἐκεῖνα κωμειδύλλια εὐμενῶς ὑπεδέχθη τὸ κοινόν. Οἱ μῦθοι ἢ αἱ ὑποθέσεις αὐτῶν, εἰλημμένοι ἐκ τοῦ συγχρόνου βίου, ἦτοι ἐκ τοῦ τῶν ποιμένων, τοῦ τῶν ἀλιέων καὶ τοῦ κοινωνικοῦ, τῆς κατωτέρας ἰδίως τάξεως, ἡ γλῶσσα ἦν μετεχειρίσθησαν, αἱ ἐνδυμασίαι, οἱ χοροὶ καὶ τὰ ἄσματα κατέστησαν ταῦτα δημοφιλεῖ καὶ ἔτρεψαν εἰς σιγὴν καὶ ἀφάνειαν τὰς ὁρὰς τῶν *Πειρατῶν*, τῶν *Δημίων* καὶ *Ἐκθέτων*, δι' ὧν ἐτροφοδοτεῖτο πνευματικῶς τὸ ἑλληνικὸν κοινόν. Τὸ τελευταῖον δὲ coup κατὰ τῶν ἐκτρουματικῶν τοὺς ἑλληνικοὺς θιάσους δραμάτων ἔδωκε καὶ ἡ περιλάλητος

Φαῦστα τοῦ κ. Βερναρδάκη, ἡ ἀναδείξασα δύο ἀληθεῖς καλλιτέχνιδας, ἀποδείξασα δὲ ὅτι ἡ καλλισθησία τοῦ ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ ἦτο λεπτοτέρη ἐκείνης, ἦν κατὰ πᾶσαν ἐσπέραν καὶ μέχρις ὄρθρου ἐξεδήλου τὸ φρενητιωδῶς χειροκροτοῦν τὰ ἐν τῷ Ἄντροφ τῶν Νυμφῶν ἀπὸ σκηνῆς διαπραττόμενα.

Δυστυχῶς ὅμως αἱ καλαὶ ἐκεῖναι ἐντυπώσεις καὶ αἱ ἀναπτρωθεῖσαι ἐλπίδες διελύθησαν μετ' οὐ πολὺ. Ἡ συρροή θεατῶν κατὰ τὰς παραστάσεις τῶν τεσσάρων ἐκείνων κωμειδουλλίων καὶ τῆς Φαύστας, τὸ δέλεαρ τῶν ποσοστῶν, ἡ εὐκολία τῆς ἀνευφημήσεως τῶν διδασκομένων ἔργων διὰ τῆς ὀργανισθείσης μεθόδου τῆς φάλαγγος τῶν χειροκροτητῶν, ἀφύπνισε πολλοὺς ὄνειρευομένους ποιητικὰς δάφνας καὶ ποσοστὰ καὶ ἀστραπηδὸν ἐξέλαμψαν ἐκ πάσης σχεδὸν ἀθηναϊκῆς οἰκίας δραματικοὶ συγγραφεῖς καὶ ἀνεπήδησαν, ὡς βράτραχοι μετὰ βροχήν, ἀναρίθμητοι κωμειδουλλιογράφοι καὶ διδάσκαλοι τῆς κοινωνίας! Τοιαύτη δὲ κωμειδουλλιακὴ φρενίτις ἀνεπτύχθη, ὥστε, ὡς γράφει τις ἐπιφυλλιογράφος μεγάλης ἐφημερίδος, «δὲν ὑπάρχει σήμερον ἐν Ἀθήναις οἰκογένεια μὴ ἔχουσα καὶ τὸν θεατρικὸν συγγραφέα τῆς, οὐδ' ἀνεθιβάσθη ἔργον ἐπὶ τῆς σκηνῆς, οὐ ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐδέχθη δέκα στεφάνους, ἢ δὲν εἶδε τὸ ὄνομά του ἢ τὸ ἔργον του εὐμενῶς κρινόμενον ἐν ταῖς στήλαις τῶν ἐφημερίδων διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου γραφομένων αὐτεπαίνων». Ἦτο δὲ εὐκολωτάτη ἡ συγγραφὴ τοιούτων ἔργων ὑπὸ τοῦ τυχόντος, διότι τὰ τρία τέσσαρα πρῶτα κωμειδύλλια ἐχρησίμειυσαν ὡς φόρμαι ἢ καλούπια, ἐφ' ὧν ἐχύθη ἄφθονος ἢ μελάνη καὶ ἡ γονιμότης τῶν συγγραφέων. Ἦρκει νὰ συγγράψῃ τίς τινας διαλόγους κατὰ τὸ δοθὲν ὑπόδειγμα ἐφ' ἅπαξ, νὰ παρενείρῃ ἓνα ἢ δύο χοροὺς συρτοῦς ἢ καλαματιανούς, ἢ ἓνα τετράχορον κατὰ τὰς περιστάσεις, πέντε ἢ δέκα τραγούδια καὶ τὸ κωμειδύλλιον ἦτο ἕτοιμον.

Συνέρρει δὲ ὁ κόσμος εἰς τὴν πρώτην διδασκαλίαν ἐκάστου αὐτῶν διὰ νὰ παρασταθῇ μᾶλλον εἰς τὸ λεγόμενον *μαξιλάρωμα* ἢ τὴν στέψιν τοῦ ποιητοῦ καὶ τὴν τεχνητὴν ἐπιτυχίαν, διενεργουμένην ὑπὸ τῶν ἐγκαθέτων, οἵτινες—κατὰ τὸν αὐτὸν ἐπιφυλλιογράφον—ἀποτελοῦσι πυκνοτάτην φάλαγγα, ἐξ ἴσου πυκνὴν καὶ πολλὰκις πλειότερον πυκνὴν ἢ οἱ λοιποὶ θεαταί, ἀλλὰ δαιμονίαν τὴν δύναμιν καὶ τὴν τέχνην τοῦ δρᾶν καὶ ἀντιδρᾶν, τοῦ γελᾶν κατὰ τὴν περίστασιν ἢ χασμαῖσθαι, τοῦ χειροκροτεῖν φρενητιωδῶς ἢ τοῦ ἐμποδίζειν πᾶσαν ἐκδήλωσιν ἐνθουσιασμοῦ. Εἰς ἐπίμετρον δὲ τῆς ἐνσκηψάσης φρενίτιδος ἐπήλθεν ἡ διδασκαλία σκηνογραφημάτων ἢ συλλογῆς διαλόγων καὶ ἁσμάτων ὑπὸ τὸν τύπον

ἐπιθεωρήσεων ἢ παροραμάτων, προωρισμένων νὰ μᾶς φουρνίσωσι κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος σειρὰν ἐπιθεωρήσεων, ὧν ἀπειροπληθεῖς, ὡς ἔμαθον, κυφοροῦνται ἢ ἐχύθησαν ἤδη εἰς τὸ δοθὲν *καλούπιον*. Οὕτως ἐν διαστήματι τριῶν μόνον θερινῶν μηνῶν ἔλαβον τὸ χρῖσμα δραματικῶν συγγραφέων καὶ ἐστέφθησαν ἀπὸ σκηνῆς Ἑλληνες ποιηταὶ πλείότεροι τῶν ἀναφανέντων ἐν διαστήματι ἡμίσεος αἰῶνος ἐλευθέρου βίου καὶ εἴκοσι αἰῶνων ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μενάνδρου!

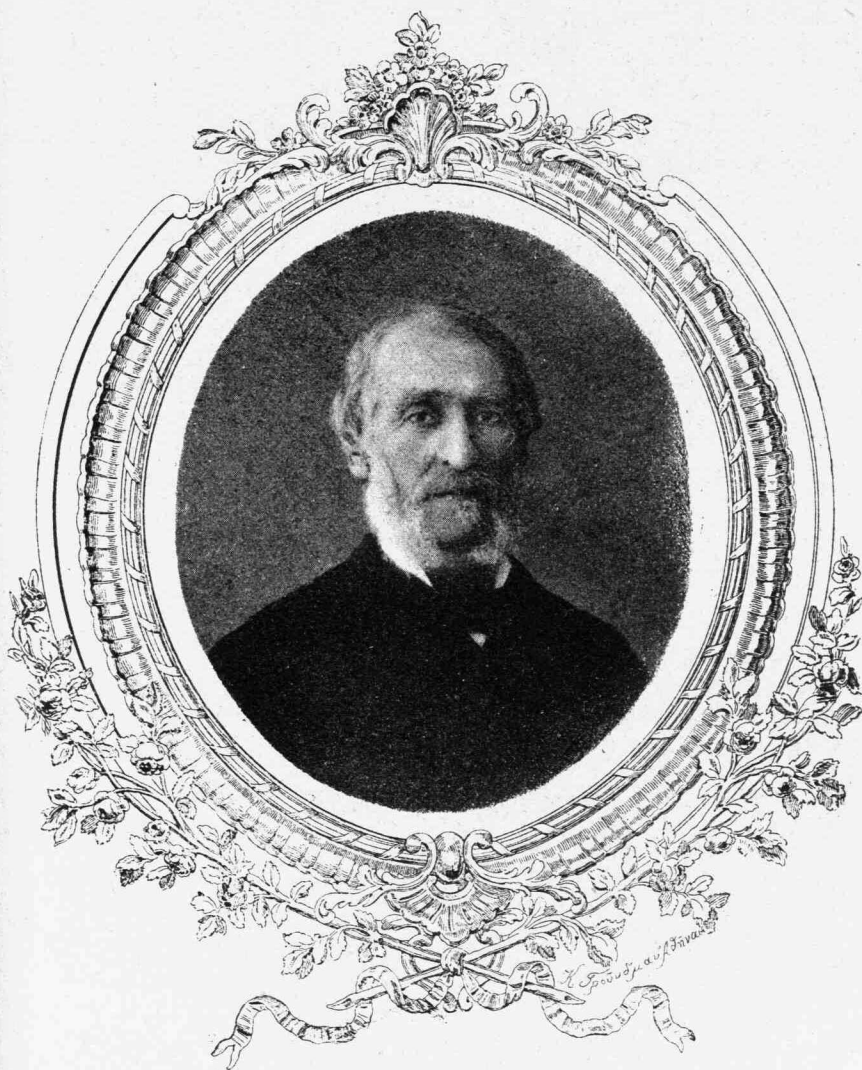
Πῶς μετὰ τοιαύτην καὶ τοσαύτην πολυχρόνιον ποιητικὴν στείρωσιν ἐπῆλθεν ἀκαριαίως ἢ καταπληκτικὴ αὕτη γονιμότης καὶ πολυτοκία; Εἶνε αὕτη ἄρᾳ γε φυσικὴ φιλολογικὴ παραγωγή; Τί μαρτυρεῖ ἢ ἐμφάνιςις τοσούτων ποιητῶν καὶ κωμειδυλλίων, ἢ ὅτι παριστάμεθα μάρτυρες ἀλλεπαλλήλων ἐκτρώσεων καὶ προῶρων τοκετῶν ἀνυπομονουσῶν συγχρόνων Μουσῶν;

Πρόκειται λοιπὸν περὶ δημιουργηθείσης νοσηρᾶς, οὕτως εἰπεῖν, καταστάσεως, ἧς ἡ διάγνωσις δὲν εἶνε δυσχερῆς εἰς τὸν μετ' ἐνδιαφέροντος παρακολουθοῦντα τὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ θεάτρου. Πρόκειται δηλαδὴ περὶ ἐνσκηψάσης πρὸ δύο ἐτῶν ἐπιδημίας ἐν Ἀθήναις, ἣν εὐφύως τις ὠνόμασε δραματικὴν *φρενίτιδα*, εὐφύστερος δὲ ἄλλος *ποσοστίτιδα*, περὶ ἧς πολλὰ ἔγραψεν ὁ τύπος, λακωνικώτατα δὲ ἀλλὰ καὶ πικρότερα οἱ *Καιροί*, θέλοντες ν' ἀποδείξωσιν ὅτι κατὰ τὸ παρὸν ἔτος τὸ Ἑλληνικὸν θέατρον ὑπέστη καίρια τραύματα, καὶ ἐγένετο τόπος χυδαιολογίας, ἀκαλλαισθησίας καὶ καταγωγίου⁴.

Ἄλλ' ἡ διάδοσις τῆς ἐπιδημίας ταύτης, ἀριθμούσης πολλὰ μέχρι τοῦδε θύματα, ἐπήνεγκε καὶ τι καλόν, ἧτοι ἀνεκίνησε τὸ ζήτημα τῆς προστασίας τῆς πνευματικῆς ἐν Ἑλλάδι ἰδιοκτησίας, ἰδίως τῶν ἀπὸ σκηνῆς διδασκομένων ἔργων, ἅτινα δὲν ἠδύναντο νὰ προστατευθῶσι διὰ τῶν ἐν ἰσχύϊ ποινικῶν περὶ τυποκλοπίας διατάξεων.

Ἡ ὑπὸ τῶν ἠθοποιῶν γενομένη διὰ συμβολαίου ἀναγνώρισις ποσοστῶν ὑπὲρ τῶν συγγραφέων δὲν ἔλυε ποσῶς τὸ ζήτημα· διότι, μὴ ὑπάρχοντος

⁴ Τὰ περὶ ποσοστίτιδος ὡς ἐξῆς περιγράφουσιν οἱ *Καιροί*: «ὄλα βραγδαίως ἐν Ἑλλάδι φέρονται πρὸς τὴν κατωφέρειαν τῆς παρακμῆς. Δὲν ἦτο δυνατὸν ἐπομένως νὰ μὴ παρακμάσῃ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν θέατρον, πρὶν ἀκμάσῃ. Κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ὑπέστη καίρια τραύματα, ἐγένετο δὲ τόπος χυδαιολογίας, ἀκαλλαισθησίας καὶ καταγωγίου. Ὄρμησαν εἰς τὰ ποσοστὰ πάντα τὰ κτήνη καὶ τὰ ἔρπετά καὶ τὰ θηρία τοῦ δρυμοῦ, τὰ ἔκαμαν δὲ θάλασσα! Κατὰ δυστυχίαν ὅμως ἡ φιλολογικὴ καὶ θεατρικὴ παρακμὴ, προβάσα εἰς τὸ ἔσχατον, ἀπειλεῖ νὰ καταλήξῃ» κλπ. (δρα φύλλον 2051 τῆς 2 Σεπτεμβρίου 1894).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΛΑΔΙΚΟΣ

—ὡς εἰς πάντα τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη — νόμου περὶ προστασίας τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας, οἱ θίασοι ἐθεώρουν περιττὴν τὴν συναίνεσιν τῶν συγγραφέων εἰς διδασκαλίαν τῶν ἔργων των, κοινὸν δὲ κτῆμα τὸ δημοσιεύμενον ἢ ἐξ ἀντιγραφῆς ἀποκτώμενον δραματικὸν ἔργον· ἡ δὲ εἰς γνωστοὺς συγγραφεῖς ἐπιτυχόντων ἔργων ἀποστέρησις τῶν ὀφειλομένων ποσοστῶν ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν συνασπισμὸν, ὅστις ἐγένετο γνωστός διὰ τῆς συστάσεως τοῦ *Συνδέσμου* τῶν δραματικῶν συγγραφέων.

Ἡ διὰ καταλλήλου νόμου λύσις τοῦ ζητήματος τῆς πνευματικῆς ἐν Ἑλλάδι ἰδιοκτησίας θέλει ἐπιφέρει προδήλως εὐάρεστα ἀποτελέσματα, πρὸ πάντων δὲ τὴν περιστολὴν τοῦ κακοῦ τῆς ποσοστίδος· διότι ἡ διὰ καταλλήλου νομοθετήματος ἐξασφάλισις τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας θέλει παρακινήσει τοὺς δυναμένους νὰ παραγάγῃσι γενναῖόν τι διὰ τὴν σκηνήν, νὰ πλουτίσωσι βαθμηδὸν τὸ Ἑλληνικὸν δραματολόγιον δι' ἔργων καλλιτέρων πως ἐκείνων, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ὁποίων παρέστημεν ὄντως ἀληθεῖς μάρτυρες κατὰ τὴν χριστιανικὴν σημασίαν τῆς λέξεως. Ἐκτὸς δὲ τούτου οἱ ἡθοποιοί, δεσμευόμενοι ἐκ τοῦ νόμου, δὲν θέλουσιν ἐπιφέρει οἰασδήποτε βούλονται προσθαφαίρεισι καὶ τροποποιήσεις εἰς τὰ διδασκόμενα ἔργα, καθιστῶντες ταῦτα ἀγνωρίστα, ὡς τοῦτο συνέθη ἐσχάτως ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, πρὸς καταστρατήγησιν τῶν διὰ συμβολαίου συμφωνηθέντων μετὰ τοῦ συγγραφέως. Εἶνε δὲ εὐχερὴς ἡ ἐν Ἑλλάδι ἐπιψήφισις καταλλήλου περὶ ταύτης νομοθετήματος, ἢ μᾶλλον, τοῦ ζητήματος τῆς πνευματικῆς ἐν Ἑλλάδι ἰδιοκτησίας θεωρουμένου κατ' ἀρχὴν λελυμένου, δὲν ὑπολείπεται εἰμὴ ἡ ἐκλογὴ τοῦ καταλληλοτέρου νομοθετήματος ἐκ τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἱσχυόντων, ἢ ἄλλαις λέξεσιν ὁ διὰ μεταφράσεως τοιοῦτου τινὸς καταρτισμὸς νομοσχεδίου. Ὅτι δὲ κατ' ἀρχὴν θεωρεῖται λελυμένον τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ ἐν Ἑλλάδι, συνάγεται ἐκ τῆς μελέτης καὶ ἐρμηνείας τῶν ἐν τῷ ποινικῷ νόμῳ σχετικῶν πρὸς τὰ προϊόντα τῆς διανοίας διατάξεων, αἵτινες, ἀφορῶσαι κυρίως καὶ μόνον εἰς τὴν «διὰ τοῦ τύπου ἢ κατ' ἄλλον τρόπον» ἀποστέρησιν τῶν ὀφελειῶν, ἃς ἡδύνατο νὰ ἔχῃ ὁ συγγραφεὺς, ὁ ἔχων τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκτυπῶναι καὶ διαδίδειν τὰ ἔργα του ἐπὶ ἰδίᾳ ὀφελείᾳ, δὲν δύναται μὲν νὰ ἐφαρμοσθῶσιν ἐξ ἀναλογίας καὶ εἰς τοὺς διὰ τῆς ἀπὸ σκηνῆς διδασκαλίας κερδίζοντας ἐπὶ βλάβῃ τῶν συγγραφέων, ἐνδεικνύουσιν ὅμως ὅτι ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ νομοθέτου ἐκυριάρχει ἡ ἰδέα τῆς ἐν γένει προστασίας τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας.

Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἐπὶ τῶν ἔργων τῆς διανοίας δὲν ἐφαρμόζονται αἱ περὶ κυριότητος ἐνσωμάτων ἀρχαὶ τοῦ δικαίου, οὔτε δύναται νο-

μικῶς νὰ ταῦτισθῇ ἡ πνευματικὴ κυριότης τῇ κυρίως λεγομένη ἰδιοκτησίᾳ· οὔτε ἀπαιτεῖται μεγάλη σοφία, ὅπως ἐνόησεν τις ὅτι τὸ ἔργον τῆς διανοίας, μόλις δημοσιευθῇ, γίνεται κοινὸν ἀπόκτημα καὶ ὅτι ὁ ἀναγινώσκων ἢ ἀκούων τοῦτο διδασκόμενον ἀπὸ σκηνῆς, οὐδὲν ὀφείλει νὰ πληρῶσιν τῷ συγγραφέαντι. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται περὶ τούτου, ἦτοι περὶ ἰδιοκτησίας τῆς ἰδέας, οὕτως εἶπεῖν· ἀλλὰ περὶ προστασίας τῶν προϊόντων τῆς διανοίας κατὰ τῆς μηχανικῆς αὐτῶν ἀπομιμήσεως, ἐξ ἧς ὀφελεῖται ὁ μηχανικὸς οὕτως εἶπεῖν ἀπομιμητῆς. Ἐν ἄλλοις λόγοις, ἀφοῦ ὁ ποινικὸς νόμος προστατεύει τὰ προϊόντα τῆς διανοίας κατὰ τῆς τυποκλοπίας, διατί μένει ἀπροστάτευτος ἡ αὐτὴ πνευματικὴ ἰδιοκτησία, αὐτὰ τὰ ἴδια προϊόντα τῆς διανοίας κατὰ τῆς ἐπίσης μηχανικῆς αὐτῶν ἀπομιμήσεως διὰ τῆς ἀπὸ σκηνῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἐν γένει θεατρικῆς βιομηχανίας; Ἀφοῦ ὁ διὰ τῆς παρανόμου μετατυπώσεως γινόμενος πολλαπλασιασμὸς ἀλλοτρίου ἔργου ἀποτελεῖ κλοπὴν τῆς καρπώσεως αὐτοῦ (fructus usus) τιμωρητέαν αὐστηρῶς, διατί νὰ μὴ ἐφαρμοσθῇ κατ' ἀναλογίαν ἡ ἀρχὴ αὕτη εἰς τὴν διὰ τῆς σκηνῆς κάρπωσιν αὐτοῦ; Οἱ μὲν τυποκλόποι μεταχειρίζονται πρὸς παράνομον ὀφέλειάν των τὴν τέχνην των, τὰ τυπογραφικὰ στοιχεῖα, τὸν χάρτην, τὴν μελάνην, οἱ δὲ ἠθοποιοὶ τὴν τέχνην των, τὸν σκηνικὸν διάκοσμον καὶ πᾶν ὅ,τι ἀπαιτεῖται πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἔργων. Βεβαίως δέ, ἂν, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐτέθησαν ἐν ἰσχύϊ οἱ νόμοι τοῦ ἄρτισσταίου βασιλείου, ὑπῆρχον ἔθνικὰ θέατρα καὶ δραματικοὶ συγγραφεῖς, ἤθελε ληφθῆ πρόνοια περὶ τοιαύτης προστασίας· μία δὲ προσθήκη μικρᾶς φράσεως, δύο λέξεων ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ ἄρθρου 432 τοῦ ποινικοῦ νόμου ἤθελε καταστήσει σεβαστὴν τὴν παρὰ τῶν πεπολιτισμένων ἔθνων καθιερωθεῖσαν ἀρχὴν τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας τῶν ἀπὸ σκηνῆς διδασκόμενων. Ἐάν, φέρ' εἶπεῖν, ἐν τῷ ῥηθέντι ἄρθρῳ τῷ τιμωροῦντι τὸν «διὰ τοῦ τύπου ἢ κατ' ἄλλον τρόπον πολλαπλασιάζοντα τὰ ἔργα τοῦ νοῦς ἄνευ συναινέσεως τοῦ συγγραφέως» προσετίθετο ἡ φράσις «διὰ τῆς ἀπὸ σκηνῆς διδασκαλίας», ἠθέλομεν ἔχει ἐπισήμως ἀναγεγραμμένην καὶ ἀνεγνωρισμένην τὴν ἀρχὴν τῆς προστασίας τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῶν δραματικῶν συγγραφέων. Διότι καθ' ἣν ἐποχὴν εἰσήγοντο ἐν Ἑλλάδι οἱ νόμοι, ἦτο σχεδὸν ἐξηντημένον ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ εἶχον ψηφισθῆ νομοθετήματα, ἐξασφαλίζοντα τὴν ἐν λόγῳ ἰδιοκτησίαν οὐ μόνον κατὰ τῆς τεχνικῆς τῶν ἔργων ἀπομιμήσεως, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς ἀπὸ σκηνῆς διδασκαλίας αὐτῶν ἄνευ τῆς συναινέσεως τῶν συγγραφέων.

Πάντες δὲ γνωρίζουσιν ὅποιας διαστάσεις εἶχε λάβει ἀπὸ ἐνὸς ἡδῆ

αἰῶνος τὸ ζήτημα τοῦτο ἀπασχολήσαν τοὺς σοφωτέρους τῶν νομομαθῶν, ἀπανταχοῦ, ἰδίως δ' ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ· βιβλιοθήκη δὲ ἀπειρότομος ἔχει σχηματισθῆ ἕκτοτε περὶ αὐτῆς, ἐν ἣ διακρίνονται τὰ μεγάλα ὀνόματα τοῦ Καντίου, τοῦ Ρυχτίου, τοῦ Schróeder, καὶ Laboulaye καὶ ἄλλων, πασίγνωστα δ' ἐγένοντο τὰ ἐκ τῆς πολυετοῦς νομικῆς συζητήσεως προκύψαντα γενικώτερα συμπεράσματα, καθ' ἃ ἡ μὲν κοινὴ χρῆσις τῶν προϊόντων τῆς διανοίας δὲν δύναται ν' ἀπαγορευθῆ, δύναται ὁμως νὰ προστατευθῶσι ταῦτα κατὰ τῆς μηχανικῆς αὐτῶν ὑπ' ἄλλων ἀπομιμήσεως (διὰ τοῦ τύπου ἢ τῆς ἀπὸ σιγνῆς διδασκαλίας) ἐφ' ὧρισμένον χρόνον. Ἐπὶ τῶν γενικωτέρων δὲ τούτων συμπερασμάτων βασίζονται πάντες σχεδὸν οἱ περὶ πνευματικῆς ἰδιοκτησίας ψηφισθέντες νόμοι.

Ὡς γνωστὸν δὲ κατὰ πρῶτον εἶχεν ἀναπτυχθῆ τὸ περὶ αὐτῆς ζήτημα ἐν Γαλλίᾳ ἐν ἔτεσι 1791 καὶ 1793, ἀνακινήθην καὶ βραδύτερον ἐν ἔτεσι 1810 καὶ 1859· ἐπὶ τῇ βάσει δὲ μακρῶν συζητήσεων εἶχον ψηφισθῆ ἐν μὲν τῇ *Συντακτικῇ* Συνελεύσει ὁ νόμος τῆς 19 Ἰανουαρίου 1791, ἐν δὲ τῇ *Συμβατικῇ* ὁ τῆς 29 Ἰουλίου 1793 (δι' οὗ ἰσοβίως ἀνεγνωρίσθη τὸ δικαίωμα τῶν συγγραφέων καὶ ὑπὲρ τῶν κληρονόμων ἐπὶ δεκαετίαν, καὶ ἐξεδόθη βραδύτερον τὸ Διάταγμα τοῦ 1816 καὶ αἱ μετέπειτα προσθήκαι) ἐν Ἀγγλίᾳ δὲ τὸ αὐτὸ ζήτημα μόλις ἐλύθη πρὸ ἐξηκονταετίας ἐπὶ τῆς βασιλείας Γουλιέλμου τοῦ Δ' (1833), ὅτε ἀπηγορεύθη ἡ ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ ποιητοῦ διδασκαλίαι θεατρικῶν ἔργων. Βραδύτερον δὲ ἐπροστατεύθησαν καὶ οἱ κληρονόμοι τῶν ποιητῶν, ψηφισθέντος ἐν ἔτει 1842 τοῦ νόμου τῆς 1 Ἰουλίου διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Tolfour καὶ Mahon, δι' οὗ νόμου (Copy-right) τὸ δικαίωμα τοῦ συγγραφέως μετεβιβάζετο καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους. Καὶ ἐν Γερμανίᾳ δὲ ἤδη πρὸ ἐξηκονταετίας ἐνομοθέτησαν τὰ περὶ αὐτῆς· ἀλλ' ὀριστικώτερον καὶ λεπτομερέστερον καθωρίσθησαν τὰ περὶ πνευματικῆς ἰδιοκτησίας διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1871, ὅστις ἀνεγνώρισε τὸ δικαίωμα τῶν συγγραφέων ὡς προσωπικὸν μεταβιβαζόμενον καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους, ἐπὶ τριάκοντα ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ποιητοῦ. Τὸν περιορισμὸν δὲ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἔχουσι δικαιώματα ἐπὶ τῶν ἔργων τῆς διανοίας οἱ κληρονόμοι, καθιέρωσε καὶ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἐν ταῖς διατάξεσι τῶν ἄρθρων 432 καὶ 433 τοῦ ποινικοῦ νόμου, ὡς καὶ πᾶσαι αἱ σχετικαὶ νομοθεσίαι, μὴ ἀναγνωρίζουσαι τὴν διηνεκὴ ἰδιοκτησίαν διὰ λόγους κοινῶς γνωστοῦς, προκειμένου περὶ ἔργων τῆς διανοίας.

Ὅτω δὲ θεωρουμένου ὡς ἐξηγτημένου πλέον τοῦ ζητήματος τῆς νομοθετικῆς προστασίας τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας ἐν τῷ λοιπῷ πεπο-

λιτισμένῳ κόσμῳ, ἡ ἐπιψήφισις καταλλήλου περὶ αὐτῆς νομοθετήματος ἐν Ἑλλάδι, δὲν θὰ προσκόψῃ πρὸ δυσχερειῶν καὶ ἐπιδεικτικῶν συζητήσεων¹. Διότι, ὅ,τι καὶ ἂν ῥηθῆ ἡ σήμερον περὶ αὐτῆς εἶτε διὰ τοῦ τύπου εἶτε ἐν τῷ κοινοβουλίῳ, θὰ ἦνε ἀπλῆ ἀπήχησις καὶ ἐπανάληψις τῶν ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ κατὰ κόρον ῥηθέντων καὶ δημοσιευθέντων, πᾶσα δὲ ἐκ πόθου ῥητορικῆς ἐπιδείξεως ἢ νομομαθείας ἐνδιατριβῆ εἰς λεπτομερείας θέλει ἐπιφέρει ἀναβολάς, αἵτινες οὐχὶ σπανίως φέρουσιν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ματαίωσιν τῆς ἐπιψηφίσεως ἀπλουστάτου ἄλλως νομοσχεδίου. Ὅ,τι δὲ δύναται τις πεποιθότως νὰ εἴπῃ εἶνε ὅτι ἐπιψήφισις τοιοῦτου νομοσχεδίου ἐν τῇ σημερινῇ παρακμῇ τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου θέλει ἐπιφέρει εὐάρεστα ἐν τῷ μέλλοντι ἀποτελέσματα· διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις θέλει ἐνθαρρύνει τοὺς ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων εἰς συγγραφὴν ἀξίων λόγου ἔργων, ἔχοντας ὑπ' ὄψει ὅτι δὲν θὰ κοπιᾶσωσιν ὑπὲρ τοῦ θυλακίου μόνον τῶν ἠθοποιῶν· καὶ αὐτοὺς δὲ τούτους θέλει ὠφελῆσαι διὰ τοῦ καταρτισμοῦ δραματολογίου δυναμένου νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτοὺς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐκτροχιασθέντας ὑπὸ τοῦ ὀρμητικοῦ χειμάρρου τῶν κωμειδυλλίων καὶ ἐπιθεωρήσεων δι' ὧν κινδυνεύουσι νὰ μεταβληθοῦν ἀπὸ ἠθοποιῶν εἰς ἄλλου εἶδους ὄντα. Οὕτω δὲ θέλομεν ἴδει μετριαζομένην καὶ πιθανῶς ἐκλείπουσαν τὴν ἐπιδημίαν τῆς ποσοστίτιδος μετὰ τὴν ἀπὸ σκηνῆς διδασκαλίαν ἔργων κριττόνων ἐκείνων, ἃ εἶδομεν ἐν μέσαις Ἀθήναις καὶ ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1894.

Ἀθήναι, Σεπτέμβριος 1894.

ΤΙΜΟΛΕΩΝ ΑΜΠΕΛΑΣ

ΕΡΩΣ ΜΑΣΚΑΡΑΣ

Ἡθέλησεν ὁ Ἔρως ὁ καυμένος
 Νὰ γένη μασκαρᾶς ἀνθρωπίνος
 Καὶ νὰ ! μὲ τὴν καρδιά Σου σκεπασμένος
 Προβάλλει μασκαρᾶς ἄληθινός !

Τὸν βλέπουν τώρα ὅλοι καὶ γελοῦνε
 Ἄχ ! Πόσο ὑποφέρει ὁ φουκαρᾶς,
 Οἱ ἄλλοι μασκαράδες θὰ γδυθοῦνε
 Μ' αὐτὸς θὰ μένη πάντα . . . μασκαρᾶς !

••••

¹ Ἡδὴ ἐκπληρῶν ἐντολὴν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ Συνδέσμου τῶν συγγραφέων ἡτοιμάσα σχεδίου τοιοῦτου, ἢ μᾶλλον μετέφρασα τὸν νεώτερον καὶ πληρέστερον βελγικὸν νόμον τῆς 22ας Μαρτίου 1886 (Loi sur le droit d'auteur), ὅστις δύναται νὰ χρησιμεύσῃ βᾶσις τοιοῦτου ἐν Ἑλλάδι νόμου. Τ. Α.